ئەکتەر لە ژێر کاریگەریی فیزیکی و سایکۆلۆژییەکاندا ... حەیدەر عەبدولڕەحمان

ئەکتەرلە کاتی نمایش کردندا دەکەوێتە بەر تەوژمی دوو سەکتەری ریشەیی و ناتوانێت لە هەردوکییاندا دابڕێت، بە بەرجەستە کردنی ئەو نمایشەی کە خواستیەتی نیشانی بدات و بریتین لە ئاوێتە بوون لە گەڵ حاڵەتە سایکۆلۆژییەکان و حاڵەتە فیزیکییەکان .
ئەوەی پەیوەستە بە حاڵەتە سایکۆلۆژییەکانەوەئەو هەستە نامە و شاراوەو نادیارانەن کە ئەکتەرلەلای خۆیەوە لە سەر بونیاتنانی سۆز دایدەرێژێ و کاریگەری خۆیان لە سەر نمایشی شانۆییدا بە جێ دەهێڵن، بە تایبەت بەو پەیوەندییانەی ئەکتەر لە گەڵ کەسایەتییەکەی خۆیدا دروستی دەکات و ئەو دەرهاویشتە سۆزدارییانەی لە گەڵییدا سەرهەڵدەدەن لە کاتی نمایشکردن دا، بە تایبەت بەرامبەر بە کاراکتەرەکەی خۆی و چوونە ناو پێستی ئەو کاراکتەرە لە رووی کەسایەتی و خەسڵەتە تایبەتیەکانییەوە ،کە هەر هەموویان لە هەست و ناخی ئەکتەردا دەخولێنەوە لە ناوەوە و تەنها ئەکتەر لە کاریگەرییەکانی تێ دەگا و بینەر کەمتر لە ئەکتەر هەستی پێ دەکات ،بەڵام حاڵەتە فیزیکییەکان ئەو نواندنە دەگرێتەوە کە ئەکتەر لە دەرەوەی دەروونی خۆیدا نیشانی دەدات لە رێگەی جەستەوە .

سەرەتادا ستانسلافسکی لەم بارەیەوە رەسایەکی پوختی بە ئەکتەرو نواندنی ئەکتەر بەرجەستە کردووە و توانیوویەتی تیۆرێك بۆ ئەکتەر و نواندنی ئەکتەر داڕێژێ و لە کتێبەکەی خۆیدا (ئامادە کردنی ئەکتەر) کە کتێبەکە و بە سەرچاوەیەکی گرنگی دروست بوون و پێگەیاندنی ئەکتەر دادەندرێت ،توانی زۆر هەڵ بە بەرجەستە بوونی دەسەڵاتی ئەکتەر داڕێژێ و زۆر لە شانۆکارانی جیهان بە کاری نواندنی خۆیاندا پیادەی بکەن .

هیچ لە قوتابخانەو رێبازە شانۆییەکان لە قەدی خۆیاندا نەماونەتەوەو هەمیشە لە گۆڕان دابوونە، بە گۆڕان بە دوای دۆزینەوەی ئەو فۆرمە نوێیانەی گۆڕان لە شانۆو چێژی شانۆییدادروست دەکەن،ئەوەتا کاتێ کرۆتۆفسکی هات و تێڕوانینی خۆی بۆ دروست بوون و پێگەیاندنی ئەکتەر بە شێوەیەکی جیاواز لە ستانسلافسکی خستە روو،ئەو دووەم مونەزیرێك بوو دوای ستانسلافسکی بۆ راهێنانی

ئەکتەرو پێشخستنی هونەری نواندن لە لابوورەکەی خۆیدا،کرۆتۆفسکی هەوڵی ئەوەی دا کە هەموو ئەو تەکنیکە نوێیانەی وەك ئەزموونێکی نوێ پەیدای کردبوو لە جەستەی ئەکتەردا بەرجەستەی بکات بۆ پێشخستنی ئەدای ئەکتەر،لە پێناو چەسپاندنی ئەو تیۆرەی کرۆتۆفسکی بە ناوی (شانۆی هەژار) داینابوو .

کرۆتۆفسکی لەو رێبازو تایبەتیەی خۆیدا ویستی قورسایی هەرە گەورە لە کاری شان□یدا بخاتە سەر ئەکتەر، بۆیە دەڵێت : ئەکتەر کرۆکی راستەقینەی شانۆیە لەوەی ئەنجامی دەدات و لەوەش کە دەیگەیەنێت ،ئەکتەر تەنیا توخمێکە لە نمایشی شان□یدا کە ناتواندرێت دەست بەرداری بین .. ئێمە دەتوانین دەست بەرداری دەرهێنەرو دەق و موزیك و ئارایشت و زۆر شتی تر بین لە شانۆدا تەنها ئەکتەر نەبێت .. چونکە ئەکتەر بە هێزترین و کاریگەرترین ئامرازێکە لە شانۆدا بۆ گەیاندنی گوتاری شانۆیی بە بینەر ..
بۆیە دەرهێنەری ناوداری ئینگلیزی بیتەر برۆك دەڵێت : کرۆتۆفسکی لە بواری خۆیدا دەست پێشخەری یەکەمە، بەڵام دەکرێ بپرسین بۆ ؟
چونکە ئەوەندەی من بزانم،کەسێ نەبووە لە جیهاندا دوای ستانسلافسکی توانیبێتی بە قەد ئەو ئەوەندە بە دوای سروشتی نواندن و رواڵەت و ماناو چمکەکانی نواندندا گەڕابێت،هەروا بەو تێرو تەسەلی□ی□ کاری بۆ زانستە هزری و جەستەییەکانی ئەکتەر کردبێت .

کرۆتۆفسکی هەوڵی داوە بپرژێتە سەر ئامادە بوونی سۆز لای ئەکتەر لە سەر شانۆدا لە رێگەی ئەو سۆزە عەمبار کراوانەی لە یادگەی ئەکتەردا هەن، بۆ ئەوەی ئەکتەر لە کاتی پێویست دا بۆ کاری نواندن سوودییان لێ ببینێت و بەرجەستەیان بکات ،ئەگەرچی هەندێ لە توێژەرە گەورەکانی شانۆ پێیان وابوو کە سوود وەرگرتن لە یادگەو سۆز بۆ ئەکتەر ، کارێکی کاتییە کە هەندێ کات دێت و هەندێ کاتی تر نایەت ،بۆیە لەو رووەوە گەڕانەوە بۆ ستانسلافسکی و بەکاهێنانی تیۆری سیحراوی (ئەگەر ..) بە باشتر زانراوە بۆ ئەکتەر لە کاتی نماشکردندا.
هەمیشە ئەو ئەگەرەی ستانسلافسکی پرسیار بۆ ئەکتەر دروست دەکات ،وەك لە ناخی خۆیدا بڵێ ئەگەر من لە جێی ئەوکاراکتەرە بوومایە چیم دەکرد ؟ ئەگەر روداوێکی لەم جۆرە هاتە پێش چی بکەم باشە ؟
ستانسلافسکی یەکێك بووە لە گەورەترین دامەزرێنەرانی قوتابخانەی شانۆیی رووسی ،کە دواتر شوێن پەنجەی خۆی لە سەر زۆربەی رێبازە شانۆییەکانی دوای خۆشی بە جێ هێشت،کە تا ئێستاکەشی لە گەڵ دا بێت لە رووی ئامادەکردنی ئەکتەرەوە تیۆرە هونەرییەکانی بۆ دروست

بوونی ئەکتەر لە زۆر شوێنی جیهاندا پیادە دەکرێت .

کرۆتۆفسکی کاتێ لە ستانسلافسکی دەدوێت دەڵێت : بەهەق ستانسلافسکی مونەزیری یەکەمی هونەری نواندنە لای ئەکتەر،من لە قوتابخانەی ستانسلافسکی پەروەردە بووم ،لە توێژینەوە قوڵەکانی ئەوو ستایلە نوێکانی دەربارەی هونەری نواندندا زۆرشت فێر بووم، هەموو ئەمانە وایان کرد کە ستانسلافسکی بەمن ببێتە نموونەی هەرە باڵا لە هونەری نواندندا .
بە قسەکانی ئەجینوباربا هەموو ئەوانەی لە قوتابخانەی ستانسلافسکی پەروەردە بوون هیچیان وەك (مایرهۆلد) قوتابی راستەقینەی ئەو نەبوون ،کە توانی نەك هەر تەنها ئەزموونەکانی ئەو بەردەوامی پێ بدات بەڵکو چڕتریشیان بکاتەوە.

کاتێکیش کرۆتۆفسکی لە مەڕ ئەزموونی خۆی قسە دەکات دەڵێت : سەبرو ئارامم نامێنێ کاتێ یەکێك لەوم دەپرسێ : لە نمایشە شانۆییە ئەزموونگەرییەکانت رەسەنایەتی لە کوێ دا دەبینیت ؟ دەمەوێ لەو کاتەدا بڵێم لە شانۆدا بنکەو پنتێکی جێگیر نیە،بەڵکو هەموو ئەزموونێکی نوێ کەمێك تەکنیکی نوێ ی تێدا بەکار دێ،ئەمە دەبێتە لق نەك کرۆکی رەسەن، ئەمە هەمیشە لە هەوڵی ئەوەداین کە لە پنتێکی دیاری کراودا جێگیر نەبین و هەمیشە بە دوای گۆڕاندا بگەڕێین،چونکە ئەزموونە نوێکان لە گۆڕان دان نەك لە دووبارە کردنەوەی ئەوەی باوە.
کرۆتۆفسکی ئەزموونە شانۆییەکانی خۆی لە لابوری شانۆییدا- ستۆدیۆی ئەکتەر چڕ کردەوە و بایەخی زۆری بە تیۆری روخان و بونیات نانەوە دا لە شانۆدا، یا گۆڕان بە دوای خود لە پێناو دەرخستنی توانستی جەستە دا، کرۆتۆفسکی کە هەموو پشت بەستنێکی بە ئەکتەر بوو هەموو هەوڵی بە ئەوە بوو کە بتوانێت وا لە ئەکتەر بکات خۆی توانای تەقاندنەوەی توانستەکانی خۆی هەبێت و بتوانێت بینەر بکات بە بەشێك لە نمایشە شانۆییەکان و سنوورێك لە نەوانییاندا نەمێنێ .

هەردوو تەوژمی ستانسلافسکی و کرۆتۆفسکی بە پلەی یەکەم لە سەر ئەکتەر دەوەستن و ئەکتەر دەکەن بە رەگەزی بنەڕەتی نمایشی شانۆیی ، چونکە پییان وایە بونیاتنانی ئەکتەر و پەرەپێدانی توانستەکانی دەکرێ ببێت بە سەرچاوەی بە زیندووراگرتنی شانۆ ، چونکە وەك ئەوان دەڵێن : بینەر هەموو هەستەکانی لای ئەکتەر دەمێنێتەوە،ئەگەرچی هەموو پێکهاتەکانی دیکەی شانۆ هەر یەکەو بە ئاستی خۆی گوتاری خۆیان دەبێت ،بەڵام هیچییان وەك ئەکتەر ناتوانن موخاتەبەی هزری و دەروونی بینەر بکەن .